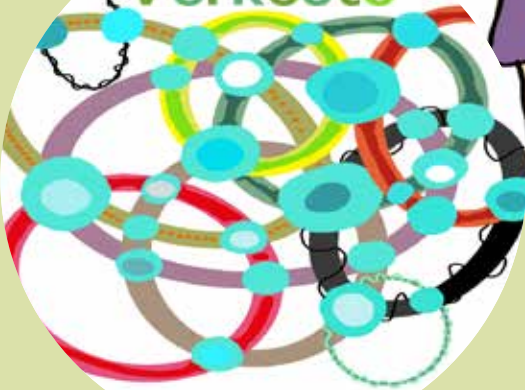

Yhteistyö

Verkosto

Kumppanuus

Kumppanuuspöydän rakennusopas

SISÄLTÖ

I	ESIPUHE	3
II	KUMPPANUUDEN MÄÄRITTELYÄ.....	4
III	NÄIN RAKENNET KUMPPANUUSPÖYDÄN	7
IV	KÄYTÄNNÖN ESIMERKIT.....	11
	Keski-Suomi.....	11
	Orivesi	13
	Pieksämäki.....	15
	Savonlinna	17
V	KÄYTTÄJÄKOKEMUKSET.....	19
	Jäppilä.....	19
	Nurmijärvi	22
VI	NÄIN EPÄONNISTUT VARMASTI.....	24
VII	LISÄTIETOJA.....	26

I ESIPUHE

Kuntien siirtyminen kohti avointa keskustelua ja kumppanuuksia koko kuntayhteisön kanssa tarkoittaa sitä, että kuntiin tarvitaan uusia työkaluja ja osaamista aitoon vuorovaikutukseen. Kumppanuuspöytä on useilla paikkakunnilla pilotoitu ja hyväksi havaittu perinteistä päätöksentekoa tukeva menetelmä kuntalaisten osallistamiseksi.

Tässä oppaassa kerrotaan miten kumppanuuspöytä rakennetaan, mihin sitä voi käyttää ja millaisia tuloksia pitkäjänteisellä kumppanuustyöllä voidaan saavuttaa. Esimerkit on kerätty eripuolilta Suomea.

Kumppanuuspöytien onnistuminen vaatii sitoutumista, tasavertaisuutta, yhteistä tavoitetta, avoimuutta, innostusta ja luottamusta. Pöydän kautta julkiselle hallintokoneistolle tulee uusi tehtävä; sen tulee käydä asukkaiden kanssa keskustelua valmisteilla olevista asioista. Asukkaiden on puolestaan järjestäydyttävä, jotta kunta/kaupunki tietää kenen kanssa keskustellaan.

Mutta kun toimeen tartutaan, niin tuloksia syntyy nopeastikin. Parhaimmillaan pöydästä kehkeytyy todellinen hillotehdas, kuten oppaan esimerkeistä käy ilmi.

Paikalliset kumppanuuspöydät ja toimivat rakenteet avaavat mahdollisuuksia myös maakuntatason osallisuusvaatimusten täyttämiseen.

Kun asukkaille annetaan mahdollisuus osallistua Varkauden kaupungin tapaan oikeesti, syntyy yleensä paljon hyvää. Sellaista, mitä kunta tai kaupunki yksin ei olisi pystynyt saavuttamaan.

Oppaan kirjoittaja on tehnyt asukaspinnassa kumppanuuksien ja osallisuuden kehittämistyötä viitisen vuotta. Umpihangessa, neitseellisillä alueilla ajavan latukonekuskin työ on ollut hyvän latuverkostosuunnittelijan, Ritva Pihlajan ansiosta vaikuttavaa. Kiitos tuesta ja avusta Ritvalle sekä Kuntaliiton Päivi Kurikalle. Kiitos Kuntaliitolle opaskirjan rahoittamisesta. Lopuksi iso kiitos kaikkien opaskirjan esimerkkien kertojille ja kumppanuuksien kehittäjille. Kiitos Marjaana Valve opaskirjan hersyvistä kuvituksesta.

Vuokko Jaakkola

II KUMPPANUUDEN MÄÄRITTELYÄ

Kumppanuuteen on taivallettava osallisuuden, yhteistyön ja verkostojen kautta, siksi on ymmärrettävä osallisuuden laajat merkitykset.

työn ja kumppanuuden erot ovat ratkaisevan tärkeitä.

Osallisuuden palaset voidaan kuvata lyhyesti näin:

- Osallisuus omassa elämässä
- Osallisuus paikallisesti
- Osallisuus vaikuttamisen prosesseissa

Tai laajemmin viereisen kuvan esittämällä tavalla.

Päätöksentekoon liittyvän kuntalaisten osallisuuden edistäminen on ennen kaikkea vuorovaikutusta ja sen kehittämistä. Onnistuakseen siihen tarvitaan tahtoa, aikaa, rakenteita ja paikkoja.

Kumppanuuspöytä on parhaillaan juuri tätä. Sen ympärille kokoontuvilla ihmisillä on yhteinen tahtotila, heillä on aikaa asialle. Työskentely on suunnitelmallista ja pöydälle on paitsi fyysinen, myös prosessien kulkuun nähden oikea paikka.

Miten kumppanuus eroaa yhteistyöstä?

Erot voivat nopeasti ajateltuna tuntua pieniltä ja merkityksettömilä, mutta käytännössä yhteis-

Lähde: Kuntaliitto 2018

Yhteistyö

- Löyhää epämuodollista yhteistoimintaa
- Ajallinen kesto voi olla epäselvä
- Omat tavoitteet voivat mennä yhteisten edelle
- Voi koskea lukuisia toimijoita

Verkosto

- Vapaamuotoista, luottamukseen ja vastavuoroisuuteen perustuvaa yhteistoimintaa
- Rakentuu toimijoiden vuorovaikutuksesta
- Luottamuksen ja vuorovaikutuksen rakentaminen toimii usein maaperänä tuleville yhteishankkeille
- Monitoimijaista
- Hyödyt voivat näkyä vasta pitkän ajan kuluttua

Kumppanuus

- Toiminnan koordinoiminen yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi
- Resurssien täydentyvyys
- Vastavuoroinen ja luottamukseen perustuva vuorovaikutussuhde
- Synnyttää lisäarvoa osapuolille (oppiminen)
- Vaatii oman prosessin kehittyäkseen
- Yhteinen päätöksenteko ja jaettu vastuu tuloksista/seurauksista

Yhteistyön, verkoston ja kumppanuuden eroavaisuuksia voi kuvata viereisen kuvan tavalla.

Kumppanuuden tunnuspiirteitä

- yhteinen tavoite ja siihen sitoutuminen
- tiivis harkittu yhteistyö
- konkreettinen yhteinen tekeminen asiakkaan ja tavoitteen hyväksi
- osapuolten vahvuuksien täydentävyys, synergisyys
- vastavuoroisuus, toistensa tarvitseminen, molemminpuolinen hyöty
- tasaveroisuus, tasa-arvo, vallan jakaminen
- luottamus
- toisen kunnioittaminen, toisen osaamisen arvostus
- avoimuus tiedon jaossa
- sovitut pelisäännöt, yhteistyösopimukset
- monentasoiset kohtaamiset, kohtaamisen paikat
- yhteinen arvopohja toiminnalle, ainakin suhteessa tavoitteeseen
- kunkin osapuolen omat erityispiirteet ja kulttuuri hyväksytään lähtökohtana.

Lähde: Kumppanuuskäsikirja – näkökulmia monitoimijaisen yhteistyön kehittämiseen (Heini Maijanen ja Pirkko Haikara, Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskuksen julkaisu A. 8: 2014).

Kuvitus: Marjaana Valve

Kumppanuuspöytien kaksi tulokulmaa

Kumppanuuspöytää voidaan ajatella kahdesta näkökulmasta. Se on ratkaisuja työstävä kehittämisrakenne sekä perinteistä päätöksentekoa täydentävä osallistumisen malli.

a) Kehittämisrakenne

Siinä luodaan löyhä rakenne, jossa eri toimijat (asukkaat, järjestöt, paikallisyhdistykset, kunta, kuntayhtymä, oppilaitokset, yritykset jne.) pohtivat yhteistuumin tietyn palvelun tai laajemmin ihmisten elinympäristön kehittämistarpeita ja etsivät näihin yhdessä ratkaisuja. Kehittämisrakenteen mallia on käytetty muun muassa maakuntatasolla hyvinvoinnin kehittämisessä Etelä-Savossa.

b) Täydentävä osallistumisenmalli

Kuntalain hengen mukaisesta on parantaa kunnan asukkaiden mahdollisuuksia vaikuttaa sekä edustuksellisen järjestelmän että suoran osallistumisen kautta. Kumppanuuspöytä tuo virallisten elinten rinnalle osallistumisen ja vaikuttamisen välineen, jossa kumppaneiden ääni kuuluu. Osallistumisen ja osallisuuden työkaluna sitä käytetään vakiintuneena käytäntönä Pieksämäen ja Savonlinnan kaupungeissa.

Keskeistä kummassakin tulokulmassa on,

Kumppanuus on yhteinen matka, jossa päämäärä on kaikille selvillä.

että kumppanuuspöydillä ei ole päätöselinten toimivaltaa. Se on vuoropuheluun painottuva keskustelualusta ennen perinteistä päätösprosessia.

III NÄIN RAKENNET KUMPPANUUSPÖYDÄN

Tällä rakennusohjeella voit rakentaa julkiselle sektorille, niin kuntiin kuin kaupunkeihin päätöksenteon tueksi, asioiden valmisteluvaiheeseen tarkoitetun keskustelu- ja kehitysalustan. Kumppanuuspöydän ympärillä istuvat ainakin kokemusasiantuntijan roolissa olevia asukkaita sekä päätösehdotuksia valmistelevia virkamiehiä.

Vaihe 1

1.1

Määrittele nykytilanne ja ongelma, joka kumppanuuspöydällä halutaan ratkaista. Ratkaistavana voi olla esimerkiksi tietyn asuinalueen tai väestöryhmän ja kaupungin/kunnan välisen kanssakäymisen ja sen myötä alueen epäkohtien tunnistaminen ja palvelujen/käytäntöjen parantaminen. Myös yhteistä suunnittelua vaativat kokonaisuudet ovat kumppanuuspöytien keskiössä.

1.2

Nimeä pöydälle isäntäorganisaatio ja sieltä vastuuhenkilö. Nimeä pöydälle fasilitaattori. Kun pöytä tukee perinteistä päätöksentekoa, on isännän löydettävä kaupungin, kunnan tai maakunnan organisaatiosta. Pöydällä on hyvä olla myös fasilitaattori, joka pitää huolen, että pöytä saavuttaa tavoitteensa. Tämä innoittaja ja tsemppari voi olla esimerkiksi hanketyöntekijä tai järjestöjen edustaja.

1.3

Kutsu koolle asukkaista ja kuntasi henkilöstöstä pieni työryhmä, jossa käynte läpi pöydän kriteereitä, merkitystä, toimintatapoja ja tutustutte olemassa oleviin kumppanuuspöytien käytäntöihin. Kumppanuuspöydän toimintaa helpottaa, jos asukkaat ovat organisoituneet esimerkiksi asukas yhdistykseksi.

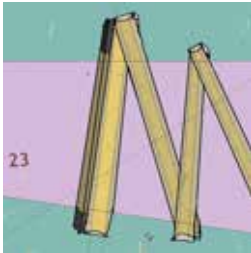
1.4

Tiedota pöytäsuunnitelmista keskeisille toimijoille, myös päättäjille. Jos pöytä rakennetaan esimerkiksi tehostetun palveluasumisen asukkaiden, henkilöstön ja omaisten/läheisten yhteiseksi pöydäksi, on viestinnässä huomioitava:

- Asukkaat
- Toimialan johtaja, päälliköt, esimiehet ja koko palvelun henkilöstö
- Vastaavan lautakunnan puheenjohtaja ja lautakunnan jäsenet
- Alan järjestöt, yhdistykset

- Valtuutetut
- Seurakunnat
- Yleiset tiedotuskanavat, jotta myös ulkopaikkakuntalaiset omaiset ja läheiset saavat tiedon

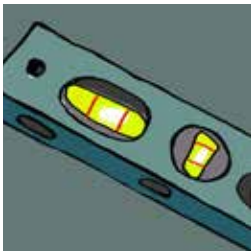
1.5
Selvitä rahoitusmahdollisuudet, voisiko kumppanuuspöytien käynnistymisen tueksi saada kehittämishankkeen, jonka avulla pöytien toiminnan tueksi voisi tarjota syvempää osaamista. Ota huomioon myös olemassa olevat työkalut, kuten Avoimen hallinnon tukikortit ja keskustelutaitojen vahvistamiseen tarkoitettut Sitran Erätalon menetelmät.

Vaihe 2

2.1
Pitäkää kaikille avoin työpaja fasilitaattorin/asiiantuntijan johdolla. Työpajan tarkoituksena on löytää yhdessä pöydän tavoitteet ja käynnistettävä keskustelu pelisäännöistä.

Pohtikaa näitä:

- Pöydän arvolutaus?
- Osallistujien suhde toisiinsa?
- Miten pöydän asiat kerätään ja keneltä?
- Kuka tiedottaa eri tahoja esillä olevista asioista ja kokouksista ja mitä tiedotuskanavia käytetään?
- Missä ja milloin kokoukset pidetään?
- Avoimuus ja oikea-aikaisuus!
- Ketä kokouksiin toivotaan?
- Missä julkaistaan muistiot?

- Mikä on pöydän toimivalta?
- Miten seurataan asioiden kehittymistä?

Tärkeää:

Isäntäorganisaatiossa on hyvä kiinnittää huomio pöydän sijoittumisesta erilaisiin palveluprosesseihin, ohjelmiin, kunta- ja kaupunkistrategiaan.

2.3
Käyttäkää aikaa toimintojen vakiinnuttamiseen. Pöytä on vaativa rakenne sen verkostomaisuuden vuoksi. Opetelkaa vuorovaikutustaitoja, siis opetelkaa kuuntelemaan toisia ja puhumaan niin, että kaikki ymmärtävät. Opetelkaa olemaan läsnä.

2.4
Käykää läpi myös vuositason pöydän saavutukset ja tiedottakaa niistä asianomaisille. Antakaa aikaa onnistumisen tunteille ja juhlikaa saavutuksianne!

2.5
Arvioikaa kumppanuuspöydän vaikutuksia mahdollisuuksienne mukaan.

Vaihe 3

3.1
Vakiinnuttakaa pöydän toiminta kirjaamalla se demokratiaa tukevaksi osallisuuskäytännöksi kunnan/kaupungin hallintosääntöön.

Kumppanuuspöydän muistilista

- Lähtökohtana ovat paikalliset tarpeet
- Pöydällä on pysyvä rakenne
- Osallistujien suhde toisiinsa on tasaveroinen ja toisia arvostava
- Pöydässä on osallistujia ainakin kolmelta taholta
- Kumppanuussopimukset, tarvitaanko?
- Pöytä on verkostomainen ja joustava rakenne, joka mahdollistaa myös uudistumisen
- Toimivat asukasorganisaatiot
- Avoimen hallinnon periaatteet on tunnistettu

Mikä on kokemusasiantuntija?

”Kokemusasiantuntijat tuovat esiin asiakkaan ääntä ja näkökulmia, joita ammattilaiset eivät välttämättä itse huomaa.

Kokemusasiantuntijuuden tarkoituksena on kuntalaisten osallisuuden ja osallistumismahdollisuuksien lisääminen. Kokemusasiantuntijat tuovat kokemustiedon eli asiakkaan äänen esiin vaikuttamalla ruohonjuuritasolla asenteisiin, palveluihin ja yhteiskunnallisiin asioihin.

Omaehtoista näkemystä ja kokemusta omaavat motivoituneet asiakkaat, joilla on halua ja intoa vaikuttaa palveluiden suunnitteluun, toteuttamiseen, kehittämiseen ja arviointiin, saavat itse osallistua palveluiden kehittämiseen yhdessä ammattilaisten kanssa.”

(Osallisuus kuuluu kaikille 2018, THL)

Kumppanuuspöydän väki on pöydässä tasavertainen. Tittelit jätetään narikkaan.

IV KÄYTÄNNÖN ESIMERKIT

Esimerkki

1

Keski-Suomi

Kumppanuuspöytäpilotteja 11 kunnassa

Keski-Suomessa toteutettiin 2010-luvulla kaksi kehittämishanketta, joissa etsittiin keinoja ikääntyvien hyvinvoinnin ja hyvän arjen tukemiseksi. Menetelmäksi valittiin Suomessa orastavat osallisuuden varmistavat kumppanuuspöydät.

Keski-Suomen Sosiaaliturvayhdistyksen hallinnoimissa hankkeissa pilotoitiin kumppanuuspöytiä vuosina 2008–2013 Kannonkoskella, Karstulassa, Kivijärvellä, Korpilahdella, Kyyjärvellä sekä Saarijärvellä ja 2014–2017 Joutsassa, Keuruulla, Pihtiputaalla, Toivakassa ja Viitasaarella.

Tulokset olivat rohkaisevia ja pöydät jäivät käyttöön hankkeen päättymisen jälkeen.

Vetovastuu

Pöytien toiminta oli pilottivaiheessa hankevetoista. Nyttemmin isännän ja sihteerinkin roolin ovat ottaneet kunnat. Koska pöytien teema on ikäihmissä, pöytiin valikoituu kuntaorganisaatiosta

usein edustajat perusturvasta mutta myös muilta hallinnonaloilta, kuten vapaa-ajan, kulttuurin ja kirjaston henkilöstöstä. Pöytien kokouksista tehdään muistiot ja ne jaetaan osallistujista kootulle verkostolle sähköpostilla.

Avointa ja irti politiikasta

Kumppanuuspöytien kokouksiin on kaikille vapaa pääsy ja käsiteltävät asiat sovitaan pöytäkeskusteluissa. Pöydät ovat vapaita uskonnosta ja politiikasta. Tämä ei tarkoita, etteikö seurakuntien ja päättäjien edustajia voi olla pöydissä mukana. Pöytien perussäännöt sovitaan yhdessä jo alkumetreillä.

Toiminta edellä

Kumppanuuspöytien käsiteltävät asiat ovat muodostuneet nopeasti konkreettisiksi, nopeaan toimintaan johtaviin aiheisiin. Keski-Suomen pilo-teissa asioita päätyy vain satunnaisesti kunnalliseen päätöksentekoon. Pöytiin näyttää valikoituvan myös väkeä, jotka kaipaavat perinteisestä politiikasta poikkeavaa suoraa toimintaa.

Hankkeen pilottikunnissa pöydät otettiin hyvin vastaan, keskimääräinen osallistujajoukko oli

HUOM!

Kumppanuuspöytä toimii tässä kehittä-mistyökaluna!

Kumppanuuspöydän keskiössä on oltava oikeanlainen innostava ihminen, joka saa osapuolet syttymään. Tältä fasilitaattorilta vaaditaan monenlaisia ominaisuuksia.

10–20 henkeä. Kokouksia pidettiin hankkeen aikana kerran kuukaudessa, nyttemmin noin joka toinen kuukausi vaihdellen kuntakohtaisesti.

Merkitys

Ikääntyvien palvelujen ja hyvän arjen kehittämiseksi pöydistä on tullut luonteva työkalu eri toimijoiden välisen yhteistyön syntymiseksi. Pilotointivaiheessa tuli selväksi, että aito yhteistyö ei synny hetkessä. 10 vuodessa on kuitenkin tapahtunut paljon kehitystä. On ymmärretty, että kukaan ei yksin pystyisi siihen mihin yhdessä pystytään!

Tuloksia

Keski-Suomessa kumppanuuspöytien myötä on syntynyt muun muassa Toivakan ikäihmisten toimintakalenteri, Joutsan Elämänkaarijuhla ja Keuruun Kahvia ja kohtaamisia – tilaisuudet. Lähes kaikissa pöytien saavutuksissa on käytössä jaettu toteutusvastuu, eli tekeminen ei jää yhden, esimerkiksi kunnan vastuulle.

Kehittäjän vinkit

1. Pohjatyo on tehtävä kunnolla. Vastuunjaosta on sovittava jo alkumetreillä.
2. Kumppanuuspöydän tarkoitus on oltava kirkaana mielessä, kaikilla!
3. Kumppanuuden ja yhteistyön esteiden purkamiseen on hyvä varautua; tarvitaan malttia ja aikaa.
4. Tarvitaan innostava ihminen, joka saa osapuolet syttymään kumppanuuteen!

Lisätietoja

Tuija Seppänen
Puh. 040 515 9741
Sähköposti tuisseppanen@gmail.com

Orivesi

Osallisuuden menetelmäksi valittiin kumppanuuspöytä

Oriveden kaupunki on päättänyt lisätä kuntalaisten osallisuutta kumppanuuspöydillä. Painetta osallisuuden ja vuorovaikutuksen lisäämiseksi tuo paitsi lainsäädäntö myös Oriveden kaupungin elinkeinostrategia.

Kaupungissa käynnistyi Leader-rahoitteinen Osallistuva Orivesi -hanke, josta saatiin resursseja sekä hankekoordinaattori kumppanuuspöytien kehitystyöhön. Hanke alkoi syksyllä 2017 ja kumppanuuspöytien käyttöönotto tapahtuu syksyllä 2018. Orivedellä pilotoidaan kylien sekä kulttuurihyvinvoinnin kumppanuuspöytiä.

Valmistautuminen

Orivesi on valmistautunut huolella kumppanuuspöytien tuloon. Hankkeen avulla on järjestetty asiantuntijaluentoja ja työpajoja niin asukkaille, päättäjille kun kaupungin johtoryhmällekin. Päättöksentekoon liittyvä osallisuuskanava, kumppanuuspöytä tarkoittaa kaikille uuden oppimista.

Isännyys

Kumppanuuspöytien isännyys otetaan Orivedellä kaupungin vastuulle. Kylien kumppanuuspöytäään vastuuhenkilöksi on nimetty elinvoimajohtaja

ja kulttuurihyvinvoinnin kumppanuuspöytä kulttuuripalveluiden johtaja.

Haasteet

Orivesi on kuntaliitoskuntien tapaan hajanainen kaupunki ja esimerkiksi kylät ovat tehneet vain vähäisissä määrin keskinäistä yhteistyötä tahi tarkastelleet isoa kaupunkikuvaa. Kaikille on tosin jo alkumetreillä selvää, ettei kumppanuuspöytiä ei ole tarkoituksenmukaista perustaa joka kylälle.

Kulttuurihyvinvoinnin kumppanuuspöydän haasteena toimintamallin käynnistymisessä on tavoittaa mahdollisimman asiantunteva, monipuolinen ja aiheen kehittämiseen aidosti sitoutunut joukko eri alojen edustajia sekä kuntalaisia. Kulttuurihyvinvointi ei ole käsitteenä entuudestaan tuttu, joten teeman ja toiminnan tavoitteiden avaaminen ovat avainasemassa.

Tarkoituksenmukainen ja riittävän informatiivinen viestintä vaativat huolellista suunnittelua. Myös tiedon saavutettavuuteen tulee kiinnittää erityistä huomiota.

Hyöty

Kumppanuuspöytien uskotaan tuovan kaupunkiin parempaa asioiden valmistelua ja lisäävän elinvoimaisuutta sekä kuntalaisten osallisuutta ja hyvinvointia.

Esimerkki

2

Pöytien käytäntöön Orivesi aikoo ottaa liikennevalot, eli värikoodien avulla seurataan pöytien asioiden edistymistä.

Vaikuttavuuden arviointi

Oriveden kaupunginhallituksen alaisuudessa on kehittämistoimikunta, joka harkitsee ottavansa kumppanuuspöytien vaikuttavuuden arvioinnin tehtäväkseen. Pöytien käytäntöön Orivesi aikoo ottaa liikennevalot eli värikoodien avulla seurataan pöytien asioiden edistymistä. Liikennevalojen myötä vahvistetaan luottamusta siitä, että asiat eivät jää vain puheen tasolle.

Oriveden terveiset pöytien rakentajille

Valmistautukaa huolella. Tarvitaan niin henkilökohtaisia keskusteluja kuin yleisötilaisuuksia kaikille osapuolille. Myös asiantuntijoita kannattaa käyttää hyväksi pöydän käyttöönotossa.

Lisätietoja

Hankekoordinaattori Piia Hannila

Puh. 040 133 9224

Sähköposti piia.hannila@orivesi.fi

Pieksämäki

Kumppanuuspöydät täyttävät hallinnollisen aukon

Pieksämäen kuntaliitosvaiheissa (2003 ja 2007) entiset kunnat jäivät hallinnolliseen tyhjiöön. Liitosalueiden asiat siirtyivät kertaheitolla osaksi isompaa koneistoa. Keskusteluyhteyden puute käynnisti yhteistyön ja siltojen rakennuksen 10 vuotta liitosten jälkeen. Aloitteen tekivät asukkaat.

Työkaluksi löydettiin mikkeliäisten Kari Kangaspunan ja Torsti Hyyryläisen luomat kumppanuuspöydät vuonna 2014. Pöytien kanssa päästi nopeasti liikkeelle ja vuonna 2016 pöytätyöskentely kirjattiin kaupungin hallintosääntöön yhtenä osallisuusmuotona. Pieksämäellä on kolme alueellista kylien kumppanuuspöytää sekä palvelujen saavutettavuuden kumppanuuspöytä.

Kolmijalkainen ohjaus

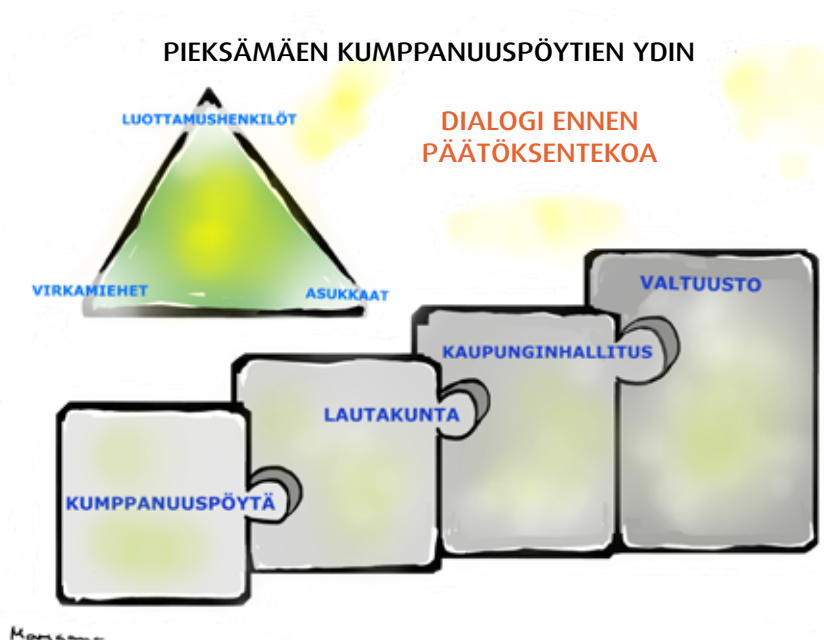
Kylien kumppanuuspöydässä puheenjohtajana on kaupunginhallituksen puheenjohtaja, vakituksena asiantuntijana kaupungin hyvinvointikoordinaattori ja sihteerinä kyläasiamies. Eli pöydässä ovat edustettuna kaupunki ja asukkaat sekä korkea poliittinen taho. Pöydän isännöisyys on kaupungilla. Vakituisten edustajien lisäksi pöytä on kaikille avoin.

Asioiden keruu kahdesta suunnasta

Pöytien kokouspäivät on kalenteroitu vuositasolla. Kylien kokouksia pidetään neljästi kolmella eri alueella. Kokouksiin kerätään asioita niin asukkailta kuin kaupungin toimialoilta. Asia sisältöjä ei ole rajattu. Ennen asialistan kirjoitusta pöytien sihteeri laittaa muistutusviestit kylien väelle ja tekee soittokierroksen hallintokunnille, jotta pöytiin saadaan ajankohtaisia asioita. Soitot ovat osoittautuneet tarpeelliseksi tiedonkulun lisäämiseksi.

Esimerkki

3

Osa valmistelua

Pieksämäen kumppanuuspöytien ydin on aito vuorovaikutuksellinen keskustelu asukkaiden kanssa ennen päätöksentekoa. Kumppanuuspöydän kokouksen jälkeen asiat viedään viranhaltijoille ja eri toimijoille tiedoksi. Koska pöydissä on myös korkean tason poliittinen edustus, varmistuu tiedonvälitys myös päättäjille.

Julkisuus

Kumppanuuspöytien muistiot löytyvät kaupungin verkkosivulta. Pöytien toimintaperiaatteet löytyvät Pieksämäkeläiset ry:n verkkosivulta.

Haasteet

Toiminta vaatii pysyvän fasilitaattorin, joka aktivoi niin asukkaita kuin kaupungin väkeä yhteistoimintaan. Vielä viiden vuoden jälkeen fasilitaattorin tehtävä hakee pysyvää rahoitusta.

Huomioitavaa on myös se, että yhteistyö poliittisten päättäjien kanssa lähtee hitaasti käyntiin. Vaikuttavuuden arvioimisessa Pieksämäki on alkumetreillä, mutta toiminnan hyödyt ovat moninaiset: asukkaat ovat ottaneet aktiivisemmän roolin asuinalueensa asioista, pöydistä on tullut selkeä kanava yhteistyölle ja perinteinen demokratia on saanut uusia toimijoita.

Vinkit rakentajille

1. Avainhenkilöiden tehtävät ja vastuut on oltava selkeät.
2. Kaupungilla tulee olla isännän rooli.
3. Asukkaiden paikallinen järjestäytyminen tuo jännevyyttä pöytätyöskentelyyn.
4. Päättäjät on otettava tiedotuksen piiriin alusta asti.
5. Kumppanuuspöydällä tulee olla selvät säännöt, jotta kokouksista ei tule torikokouksia.
6. Turhautuminen vältetään, kun sovitut toimet tehdään.

Lisätietoja

Kyläasiamies Mervi Lintunen

Puh. 045 845 6590

Sähköposti posti@pieksamakelaiset.fi

Savonlinna

Aluejohtokunnat vaihtuivat kumppanuuspöydiksi

Kuntaliitoskaupunki Savonlinna on lakkauttanut hallintoon kiinteästi kuuluneet, budjettivaltaiset ja poliittisin perustein nimetyt aluejohtokunnat. Vuoden 2018 alusta tilalle on otettu kumppanuuspöydät. Uusi kaupungin lähidemokratiamalli perustuu pöytätyöskentelyyn, jossa toteutuu monta tavoitetta:

- Kansalaistoiminnan kehittäminen
- Asioiden valmisteluun ja päätöksentekoon liittyvä osallisuus
- Kaupungin ja elinvoimaisuuden kehittäminen
- Kaupunkistrategian tavoitteiden toteutuminen

Viiden pöydän kaupunki

Savonlinnassa on viisi alueellista pöytää. Kokoukset pidetään iltaisin, kaksi kokousta vuodessa kussakin paikassa. Kaupungin elinkeinotoimi kutsuu pöydät koolle. Projektityöntekijä kerää asiat alueen toimijoilta, asiarajoituksia ei ole.

Periaatteet

Alueen toimijat valitsevat pöydälle puheenjohtajan vuodeksi kerrallaan. Puheenjohtaja, projek-

tityöntekijä ja elinkeinojohtaja valmistelevat pöydän asialistan tulleiden aiheiden perusteella. Aiheita kerätään niin kaupungilta kuin asukkailta. Hyvä kokousvalmistelu antaa mahdollisuuksia asiantuntijavierailuihin.

Kokousajat on sovittu koko vuodeksi etukäteen. Pöytiin ovat tervetulleita kaikki. Savonlinnassa muistiot kirjoittaa kaupungin edustaja tai

Esimerkki

4

Kolmen toimijan pöytä

projektityöntekijä. Muistiot jaetaan osallistujien kesken. Elinkeinotoimi koostaa keskustellut asiat johtoryhmän käsiteltäväksi ja vietäväksi edelleen toimialakohtaiseen valmisteluun.

Resurssit

Savonlinnan kaupungin kumppanuuspöytien vastuutoimija on elinkeinotoimi ja pöydillä pieni budjetti kevyisiin toimeenpanoihin.

Lisäksi pöytien käyttöönoton tukena on Leader-rahoitteinen projekti ja siinä yksi projektityöntekijä. Pöytien puheenjohtajille maksetaan kokouksista kokouspalkkiot ja matkakulut.

Käsittely

Kumppanuuspöydistä tulleet aloitteet ja johtoryhmän jatkokäsittelyssä sovitut toimenpiteet julkaistaan kaupungin asukastiedotteissa.

Huomaa nämä!

- Pöytien avaus tehtiin yleisötilaisuuksina kaikilla viidellä alueella
- Kaupunginhallitus on hyväksynyt pöytien säännöt
- Kynnys on matala, pöydässä ollaan lähellä asukkaita
- Mallin peruseriaatteena on läpinäkyvyys
- Kokouksia ei pidetä valtuustosalissa

Kiistaton hyöty

- Kaupunkilaisten hyvinvointi paranee!

Lisätietoja:

Savonlinnan kaupunki
 Elinkeinojohtaja Janne Weander
 Puh. 044 417 4008
 Sähköposti janne.weander@savonlinna.fi

V KÄYTTÄJÄKOKEMUKSET

Jäppilä

Jäppilä, yksi Pieksämäen kaupungin kuntaliitos-alueista, sai oman kumppanuuspöytänsä vuonna 2015. Pöytä oli luonteva kehityksen jatko edellisenä vuotena syntyneen Jäppilän kylät ry:n perustamisen jälkeen. Yhdistyksen ensimmäinen puheenjohtaja Leena Maaninen kertoo, että pöytä rakennettiin sillaksi kaupungin kanssa, mutta todelliset vaikutukset ovat olleet valtavat koko Jäppilän kehittymisen näkökulmasta.

– Ennen kaikkea pöytä on ollut hyvä keino tutustua kaupunkiorganisaation ihmisiin. Esimerkiksi minä, junan tuoma, en tuntenut juuri ketään päätösten valmistelijoita.

– Olemme myös saaneet meille jäppiläläisille tärkeitä asioita eteenpäin asukkaiden ja kaupungin yhteisen kumppanuuspöydän ansiosta.

– Nyt meitä jo osataan kysyä yhteistyökumppaneiksi erilaisiin asioihin. Meillä on muun muassa sopimus pohjainen yhteistyö kaupungin nuorisotoimen kanssa, kertoo Leena Maaninen.

Yksi kumppanuuspöydän alkutaipaleen tähtihetkiä oli, kun kaupungin säästövelvoitteen vuoksi entisen kuntakeskuksen rakennuskantaa piti vähentää.

– Pidimme omin voimin ja yhdessä kaupungin väen kanssa useita kokouksia ja monelta kulmalta harkittu asukkaiden esitys meni lopulta läpi. Saimme pidettyä entisen kunnantalon asukkaiden käytössä, kertoo Maaninen.

Imua ja investoreita

Pöytä on koonnut myös paikallisia asukkaita, viljelijöitä ja yrittäjiä entistä rikkaampaan yhteistyöhön. He ovat tehneet koko Jäppilää koskevan vuosikellon ravintolapäivineen, kesäteattereineen ja kesäpäivineen.

Kaikkienensa Jäppilässä on saavutettu yhteinen tahtotila hyvinvoinnista ja kehityksestä. Sinne alkaa olla jo imua.

– Jäppilästä ollaan kiinnostuneita ja meidän lapsiluku on kasvanut. Jäppilän ryhmäperhepäiväkotikin muutettiin päiväkodiksi ja se avattiin uusissa tiloissa 2018.

Käyttäjä-
kokemus

1

Kumppanuuspöytä masinoi toimijat yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi monenlaisiin toimiin. Toimintaa voisi kuvata melkoiseksi hillotehtaaksi.

Myös kyläkouluun ja kirjastoon on investoitu. Koulun pihalle on rakennettu 2018 kaupungin, asukkaiden ja monitahaisen yhteistyön avulla uusi lähiliikuntapaikka.

Myös yksityistä rahaa virtaa kylälle. Vuonna 2018 otettiin käyttöön 27-paikkainen Attendon hoitokoti.

– Attendon tulo varmisti myös sen, että apteekki pysyy kylällä, toteaa Maaninen.

Leena Maaninen nostaa kuitenkin kaiken kehityksen kärkeen jäppiläisten luontokohteen, Kivikurun. Suomen Luontoliitto lisäsi sen 100 Suomen luontohelmen joukkoon itsenäisyyden juhlavuonna 2017.

Metsähallituksen omistama laaja jääkauden puhtaaksi huuhtoma kivikkolaakso oli jäänyt vuosiksi kehityksen ulkopuolelle, kunnes jäppiläläiset nostivat aiheen kumppanuuspöytänsä maaliskuussa 2017.

Reilun vuoden päästä kivikurulla jo tapahtuu, sinne pystytetään opastekylttejä ja raivataan reittejä.

– Kivikuru liitettiin Pieksämäen laajaa huomiota saaneeseen Vedenjakaja-ulkoilureitistöön, iloitsee Maaninen.

Demokratiakin vahvistuu

Kaikkienensa yhteistyö on synnyttänyt luottamusta ja uusia verkostoja. Esimerkiksi Etelä-Savon maakuntaliitto kiinnostui Jäppilän toimista ja antoi asukkaille vuonna 2016 joululahjaksi mairietyöpajan. Huomionarvoista on myös se, että paikallinen aktiivisuus on johtanut myös perinteisen demokratian vahvistumiseen. Alueen 1 200 asukkaan joukosta Pieksämäen keskeisissä päättävissä elimissä on kolme jäppiläläistä.

Jäppilästä on kehittynyt sujuvalla yhteistyöllä yksi Suomen esimerkillisiä kirkonkylä ja alueita. Se oli ehdolla Suomen parhaaksi pieneksi keskuksiksen pari vuotta sitten.

– Kumppanuuspöytä on meille asukkaille jo hyvinkin tuttu ja vakiintunut toimintatapa. Onneksi pikku hiljaa kaupunkikoneistossa aletaan myös ymmärtää pöydän huimat mahdollisuudet.

– Myös omat päättäjät ovat mukana meidän pöydissä, ja mielellään ovatkin. Tietävätpähän mitä omalla kylällä on menossa ja mitä asukkaat mistäkin ajattelevat, toteaa Leena Maaninen.

Lisätietoja

Jäppilän kylät ry

Varapuheenjohtaja Leena Maaninen

Sähköposti leena.maaninen@gmail.com

Käyttäjä-
kokemus

2

Nurmijärvi

Keski-Uudellamaalla sijaitsevassa Nurmijärven kunnassa on istuttu kumppanuuspöydän ääressä jo vuodesta 2014 saakka. Alkuunsa pöytä rakennettiin omaishoitajien hyvinvoinnin edistämiseksi.

Pian kuitenkin huomattiin, että eri toimijoilla oli suuri halu tehdä yhteistyötä ja perustettu kumppanuuspöytä ratkaisi monien toiveen. Pöytään istuivat yhdistystoimijat, omaishoitajat, seurakunnan väkeä sekä viranhaltijoita.

– Toimijat eivät tunteneet toisiaan eivätkä toistensa toimintaa riittävästi, mutta tunnistivat yhteistyön mahdollisuudet, muistelee Nurmijärven kumppanuuspöydän kehittäjä, Heidi Puumalainen.

Alueella oli menossa Keski-Uudenmaan Yhdistysverkoston kehittämishanke Tukipolkuja terveyden ja sosiaalisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Siitä saatiin työkalu määrätietoisen yhteistyön rakentamiseksi omaishoidonkin pariin.

– Palautteiden mukaan yhteistyö tässä laajuudessa olisi jäänyt tekemättä ilman ulkopuolista toimijaa. Kopin ottajaa odotettiin.

Vaikka Nurmijärven kumppanuuspöydässä on saatu hyvin konkreettisia tuloksia, kuten jaetun toteutusvastuun tapahtumia ja koulutuksia,

nostaa Puumalainen yhden ylitse muiden.

– Nelisen vuotta kumppanuuspöydän ympärillä ovat olleet harjoittelua yhteistyön tekemiseksi. Oma aikansa menee toisiin tutustuessa, mutta se on tärkeä avain seuraaviin askeleisiin.

– Kävimme huolella läpi ne toiveet ja tavoitteet, millä itse kukin oli pöydän ääreen tullut.

Järjestetään kahvikonsertti

Heti alkumetreillä omaishoitajien hyvinvoinnin lisäämisen kumppanuuspöydässä sovittiin yhteistyön konkreettinen ja toiminnallinen tavoite: järjestetään yhdessä kahvikonsertti!

– Sitä tehtiin hartaudella, kaikkienensa vuoden päivät. Mutta tulostakin oli ihan jotain muuta kuin vain konsertti.

– Saimme aikaiseksi ison kokonaisuuden, jossa oli mukana kymmeniä toimijoita. Reserviläiset ohjasivat liikennettä, yritykset esittelivät toimintaansa, Leijonat tarjosivat bussikyydit tarvitsijoille, opiskelijat ohjasivat toimintaa lapsille, Martat huolehtivat kahvituksesta ja kansanedustaja piti puhetta, muistelee Puumalainen.

Kumppanuuspöytä on ollut aktiivisessa käytössä Nurmijärvellä jo neljä vuotta eikä loppua näy.

– Edelleen nousee asioita, joita pöydän väki ei ole toistensa palveluista, osaamisesta tai verkostoista tiennyt.

HUOM!
Kumppanuuspöytä toimii tässä kehittämistyökaluna!

– Merkittävää on nostaa esiin myös se, että kumppanuuspöydän toimijoiden välille syntyy kahdenkeskistä uudenlaista yhteistyötä. Esimerkkinä vaikkapa SPR:n Helsingin ja Uudenmaan piirin, SPR:n Rajamäen osaston ja kunnan välille.

Heidi Puumalainen painottaa, että kumppanuuspöydän väen on hyvä iloita myös pienemmistä saavutuksista, esimerkiksi yhteistiedotuksen onnistuneista konsteista.

Miksi Nurmijärvi onnistui?

Edelleen omaishoidon kehittämistyötä tekevä Puumalainen kiteyttää onnistumisen syitä:

- Pöydän toimintaa pitää koordinoida. Nurmijärvellä pöydän toimintaa vetää parivaljakko kunta & järjestö. Vetäjien on oltava myös itse innostuneita asiaan.
- Onnistuakseen uuden toimintakulttuurin pitää ylettyä syvälle kuntakoneistoon: pöydän kuntanedustajan tulee voida nojata johtotasoon.
- Työskentelyllä pitää olla myös yhteiset pelisäännöt. Ja vaikka myös matka on tärkeä, pitää tähtäin olla kaikilla kirkaana mielessä.
- Tärkeää on myös kunkin henkilökohtainen tunte osallisuudesta; pöydässä on oltava liimapin-

taa, vetovoimaa, joka pitää kiinni ja saa tulemaan mukaan taas kahden kuukauden päästä, painottaa Puumalainen.

Entä mikä pitää kehittäjän vuodesta toiseen kiinni kumppanuuksissa?

– Minä uskon yhteiseen tekemiseen. Jo pelkästään matka sinne on täynnä hienoja kokemuksia!

Lisätietoja

Keski-Uudenmaan Omaishoitajat ja Läheiset ry
OmaisOiva koordinaattori Heidi Puumalainen
Sähköposti heidi.puumalainen@omaisoiva.net

VI NÄIN EPÄONNISTUT VARMASTI

Tähän on listattu muutamia selkeitä karikkoja, joihin kompastuessaan kumppanuuspöytien hyvät tavoitteet vesittyvät.

Kaapatkaa valta päättäjiltä

Kumppanuuspöydät ovat asiavalmistelun työkaluja. Ne eivät tee perinteistä edustuksellista demokratiaa tarpeettomiksi.

Älkää määritelmä pöydän tavoitteita

Mikäli kokoonnutte ilman sääntöjä ja tavoitteita, lopahtaa osallistujien mielenkiinto nopeasti.

Unohtakaa arvokeskustelu

Keskustelkaa avoimesti mitä tarkoittavat poliittinen ja uskonnollinen sitoutumattomuus sekä tasavertaisuus.

Rajatkaa osallistuminen, pitäkää kokoukset lukkojen takana

Kumppanuuspöytien periaatteisiin kuuluu avoimuus ja läpinäkyvyys. Kokouksia voi pitää vaikka näyteikkunassa ja kahviloissa. Pöytien jäseniä ei valita vaaleilla, pöytiin toivotaan ennen kaikkea tavoitetta eteenpäin vieviä tahoja.

Tehkää kokouksista tiedotustilaisuuksia

Huomaamatta kumppanuuspöydät voivat kehittyä tiedotustilaisuuksiksi. Tällöin pöydän merkitys on hukassa. Kirkastakaa pöydän tavoitetta aika ajoin.

Sivuuttakaa luottamuksen rakentaminen

Luottamus syntyy tuttuuden ja yhdessä tekemisen myötä. Se vaatii myös sen, että mistä sovitaan, siitä pidetään kiinni.

Unohtakaa sopia omistajuudesta

Pöydän asiat eivät etene, mikäli isäntäorganisaation rooli on hukassa ja esimiesten tuki puuttuu.

Päättäjät, älkää ottako kumppanuuspöytiä vakavasti

Sekin on mahdollista, että päättäjät asettuvat puolustusasemiin, eivätkä kiinnostu pöytien keskustelijoiden näkemyksistä.

Hallinto, pitäkää kiinni entisestä

Kumppanuuspöydän ja sen mukanaan tuomat uudet yhteistyön muodot jäävät saamatta, mikäli pöytään ei sitouduta. Osallisuuden lisääminen on aina uusien työtapojen oppimista, entisestä luopumista. Se vaatii uudenlaisen asenteen ja vuorovaikutuskykyä.

Älä tee niin kuin kuvassa,
jossa asukkaat ottavat vallan
käsiinsä.

VII LISÄTIETOJA

Avoin hallinto

Avoin hallinto tarkoittaa hallinnon toimien läpinäkyvyyttä, hallinnon tiedon ja palveluiden saatavuutta, hallinnon vastaanottavuutta uusille ideoille, vaatimuksille ja tarpeille. Valtiovarainministeriön Avoimen hallinnon kehitystoimet löytyvät osoitteesta www.avoinhallinto.fi

Erätauko

Erätauko on uusi tapa käynnistää ja käydä rakentavaa keskustelua. Sitran kehittämän Erätauon verkkosivuilta löytyy käytännön työkaluja yhteiskunnallisen keskustelun suunnitteluun ja käynnistämiseen, keskustelua tarpeesta sekä vertaistukea muiden oppikokemusten muodossa. www.sitra.fi/eratauko

Pirkko Haikara

Kumppanuuskäsikirja – näkökulmia monitoimijaisen yhteistyön kehittämiseen (Heini Majjanen ja Pirkko Haikara, Kaakkois-Suomen sosiaalialan osaamiskeskusten julkaisu A. 8: 2014) Löytyy myös sähköisellä versiona verkosta.

Torsti Hyyryläinen, Kari Kangaspunta

Paikallinen kumppanuuspääoma – tapaustutkimus kumppanuudesta sosiaalisen pääoman ratkaisijana (Torsti Hyyryläinen, Kari Kangaspunta, Helsingin yliopiston Maaseudun tutkimus- ja kehittämiskeskus, 1999)

Päivi Kivelä ja Tuija Seppänen

Kehitytään kimpassa – Kumppanuuspöytä kuntayh-

teisön vahvistajana 2018. Julkaisu löytyy sähköisenä versiona verkosta.

Kumppanuuden käsikirjasto

Maaseutupolitiikan kumppanuuden käsikirjastosta löytyy kumppanuuksien ja pöytien teoriaa, videoita ja blogikirjoituksia. www.maaseutupolitiikka.fi/kumppanuus

Jäppilän mainetyön resepti

Löytyy otsikon hakusanalla verkosta

Riitta Nousiainen

Yhteistyö syntyy tekemällä – Omaishoitoa tukema monitoimijainen yhteistyö Länsi- ja Keski-Uudenmaan kunnissa (Nousiainen Riitta, Laurea-ammattikorkeakoulu 2016)

Pieksämäen kumppanuuspöytien video

YouTube: Pieksämäen kumppanuuspöydät

Ritva Pihlaja

Kehittäjä Ritva Pihlaja on kertonut ajatuksiaan ja löydöksiään kumppanuuksista lukuisissa seminaareissa ja työpajoissa. Hänen aineistojaan on ollut oppaan työstössä ja kumppanuuspöytien kehittämistyössä käytössä.

Paavo Viirkorpi

Viirkorpi Paavo: Kumppanuusjohtamisen rakenteita ja käytäntöjä (Lastensuojelun keskusliitto ja Kuntaliitto, Harava-hanke 2004)

Kun annatte asukkaille mahdollisuuden osallistua päätöksenteon ja kehittämistyön valmisteluun, syntyy yleensä paljon hyvää!

Tässä Kuntaliiton julkaisemassa Kumppanuuspöytien rakennusoppaassa on paljon käytännön vinkkejä kumppanuuden rakentamiseksi

.....

Suomen Kuntaliitto
Toinen linja 14, 00530 Helsinki
Puh. 09 7711
etunimi.sukunimi@kuntaliitto.fi
www.kuntaliitto.fi
Helsinki 2018